

HANNA ŽÁKOVÁ
FLIRT PODLE
SVATÉHO JAKUBA

Hanna Žáková

FLIRT PODLE SVATÉHO JAKUBA

Úvod

„Jediné, co ovlivníte, je míra vámi vnímaného utrpení.“

Dopřála jsem si nádech. „A tak, chcete-li být šťastnější, zatvrděte své srdce. Tvrdé srdce je pokojné srdce. Věřte mi. Srdce z kamene je nezranitelné.“

„Myslíte?“ vydechl tiše.

‘*Nemyslím, vím!*’ vybuchla jsem v duchu. ‘*Zrovna ty mě budeš přesvědčovat o opaku!*’

„Dávat najevo lásku, je to největší bláznovství!“ rozzuřila jsem se. „Kdo vám ji vrátí zpátky? Kdy?“

„Musí vám ji někdo vracet?“ Zas ten jeho sotva slyšitelný hlas.

„A proč by neměl? Podle všech pravidel jen to, co vydám, se mi vrátí! Hučí to do nás ze všech stran: chceš víc peněz? Utrácej! Chceš víc lásky? Projevuj ji! *New age*, víte? A před tímhle *novým* věkem – Kristus, ve *starém* věku!“

„Ten, pokud vím, rozdával lásku nezištně...“

„A podle toho dopadl!“ Uspokojením se až tetelím.

„Měl jsem dojem, že máte ze své Cesty jiné poznatky,“ hodil mi udičku.

„Cesta...!“ Málem se mi oči zalily slzami. „To už je tak dávno... To už ani není pravda.“

„Dá se na něco takového zapomenout?“

V rozpacích jsem zaujala pózu Rodinova Myslitele.¹

„Jsem přesvědčen, že vám Cesta výrazně změnila život!“

„Život ano, ne však myšlení.“

1 Bronzová plastika muže, sedícího v předklonu, se skloněnou hlavou podepřenou rukou. (Zdobí hrob sochaře a jeho ženy.)

Vstal. Pár kroků k oknu, pohled či dva z něj a otočil se ke mně: „Přinesete za týden svoje zápisky? Deník, který jste si psala? Tedy – pokud se stále těším vaší důvěře...“

„Kdyby ne, neseděla bych tu!“ pospíšila jsem si s prohlášením, které vždycky potěší. Proč se nezavděčit, když můžete?

„Dobře,“ kývl, jako by si mého skoku do řeči nevšiml. „Sejdeme se za týden, deník vezměte sebou.“

Doma jsem zprohýbané oslí rohy ohmataného sešitu nechala chvíli prokluzovat mezi prsty, ale nakonec jsem stránky otevřela. A to, co jsem četla, bych mohla nazvat **Veledlouhým a nikdy neodeslaným dopisem Vavě...**

Nečitelným. I já měla co dělat, rozluštit mnohdy ve spěchu a různě – na koleni, ve stoje, za jízdy v autě – psané poznámky!

Co teď? Přepsat je?

Ano! Odpověď za deset bodů!

A při té příležitosti rozdělit text na části a kapitoly!

Šup!

*‘Cítil jsem svou osamělost, proto jsem na všechny strany vyhazoval
k mořskému dnu záchranné kotvy.’*

Napoleon

Část 1.

1. kapitola: O Jakubově životě a smrti, vzniku Santiaga, Cesty i jiném...

Milá Vavo,² ostružiny, stejně jako lidé, se neustále mění! Nemáte nikdy ani ponětí o tom, co vás čeká, když zatoužíte po osvěžení z ostružin! Ty, nejprve zelené, od nezralých malin k nerozeznání, postupně zčervenají, znachoví ... a nakonec zčernají.

Ale i když už jsou zralé a vy je utrhnete, netušíte, nač narazíte: na sladkou chuť? Nakyslou? Vodnaté nic? Ostružina může být tvrdá, nahořklá, suchá, ... nebo prohrátá sluncem, sladkoučká a šťavnatá, ... měkká, dokonce i blátivá! Jak říkám – pokud jde o ostružiny, nemáte nikdy páru o tom, s čím (nebo s kým?) budete mít tu čest!

2 Rodinná přítelkyně, lékařka a homeopatka.

Vím o tom své. Strávila jsem v ostružiní léto. Strávila jsem léto sama se sebou, sama se svým mužem, vzdálená od přátel, sama s úplně cizími, zato přítomnými lidmi. Všichni jsme se, ač na jedno brdo při pohledu z dálky, za tu dobu vybarvili, vydali svědectví o své chuti, vůni, tvrdosti či měkkosti, schopnosti prospět sobě i světu...

Chci vám o tom vyprávět.

Tvrdíte, že zpracováním cestovatelských zápisků rozjasním svoji mysl a zlepším tak svůj stav. Osobně se domnívám, že psaní deníku (stejně jako fotografování) znamená vyrábění vzpomínek a vzpomínka představuje jen další druh utrpení, nicméně, myji si ruce, krčím rameny a pravím: *‘Obrňte se trpělivostí a čtěte. Představte si, že mi nasloucháte tak, jak jste naslouchala kdysi, za bezměsíčných nocí, v ztichlém hotelu na kopci těsně pod Špindlerovkou, poslední to křižovatkou krkonošských cest...’*

Tam také vše začalo. Na horské boudě, kde jsem vydělala miliony, ale ztratila rodinu, přátele i zdraví. Nejen má fyzická, ale i má duševní rovnováha vzaly na kopcích za své a – ne, ne, jinak!

Na Erlebachově boudě v Krkonoších, na tom hřebeni, za kterým už se rozkládaly jen polské roviny, jsem poprvé slyšela o Svatojakubské pouti.

Slovo *pout’* do té doby mělo příchut’ cukrové vaty, párků rozmáčených ve vodě a okoralého chleba potřísněného ředěnou hořčicí. Znělo zvukem špejlí lámaných pod papírovými květy růží dobře cílenými broky, šlágry vyřvávány na celé kolo, skřípotem houpaček a jekotem dospívajících holek točících se na řetízkovém

kolotoči. Zářivě barevná, hlučná pouť prolévaná pivem a limonádou čpěla po zvracích, pištěla předstíraným strachem a tajila dech lépe nebo hůře skrývanou touhou.

Jednoho dne jsem se měla dozvědět, že výraz *pout'* se pojí se slovesem *putovat*.

Putovat se dá, kam jen chcete, třeba do Svaté země, konkrétně do Jeruzaléma, kráčet po svých můžete do Říma, muslimové se hrnou do Mekky, vyznavači jiných náboženství někam úplně jinam: míst, na kterých můžete splynout s Bohem, je mnoho. Je mezi nimi i Horní Maršov, do jehož poutního kostela jsem měla v té době z krkonošského úbočí nejbliže, ale já se zamilovala do *Santiaga de Compostela*, tajuplného, záhadného španělského města, proslaveného tím, že v něm sní svůj věčný sen muž známý jako svatý Jakub.

JAKUB, řečený také Větší (nebo Starší, též ale Hromovládce či Maurobijec), syn Zebedeův a někdejší rybář na Tiberiánském jezeře, nebyl jen tak někdo! Šlo o prominenta mezi apoštoly! Spolu s Janem Evangelistou, patřil k nejoblíbenějším učedníkům Ježíše Krista. Někteří však tvrdí, že byl – doslova a do písmene – *bratrem* samotného Ježíše. A Ježíš, prvorozený syn rodiny, která patřila k pokrevní linii Davidova rodu, byl králem Židů skutečně *prohlášen*. Kvůli tomuto svému nároku byl i Římany popraven. Neměl totiž v úmyslu založit církev, lépe řečeno nové náboženství, ale *dynastii*, která by 'nově' vedla izraelský národ.

A tak krátce před svou smrtí Ježíš ustavil prozatímní vládu *dvanácti* regionálních úředníků, správců dvanácti kmenů či okrsků

Izraele, a svého bratra Jakuba učinil *hlavou* této vlády. Jinými slovy, Jakub se měl stát *vůdcem* raného křesťanského hnutí. Tento významný historický fakt upadl v zapomenutí, anebo – byl utajen. Jisté je to, že každý (ted' mluvím za nás, bezvěrce) zná apoštoly Petra, Jana, možná něco zaslechl i o Matoušovi či Lukášovi a zcela jistě Jidášovi, ale o stěžejním postavení Jakubově – nikdy ani ťuk! *Význam* milovaného učedníka a mladšího Ježíšova bratra byl z paměti křesťanů účinně vymazán.³

Nikoli tak jeho *věhlas*. Jakubova sláva neustále roste, jeho jméno se stále častěji v ústech mnohých skloňuje.

Lidé totiž milují tajemství a Jakubovo působení a vliv, jenž uplatňoval už za svého života (a hlavně působení a vliv rostoucí až po jeho *smrti*), otázky vyvolává. Jakub Větší figuruje v čele skupiny nejzáhadnějších mužů všech dob. A zřejmě i těch nejpřitažlivějších, protože (jak říkali soudruzi) nebojím se toho slova – nejchlapáčtějších.

Nesepsal totiž, jako ostatní z následovníků Ježíšových, *vyprávění* o Jeho životě, nepodal nám *svůj* výklad Jeho učení – on je rovnou uskutečnil. Tedy *částečně* uskutečnil tím, že vnutil nejednotné Evropě jednotné náboženství, křesťanství.

3 James D. Tabor, Ježíšova dynastie, Knižní klub, 2006

Jakub stvořil Evropu takovou, jakou ji známe dnes. Jakuba dokonce mnozí pokládají za *Otce Unie*!⁴

Neúnavný misionář Jakub, zahalený do rozevlátého pláště, v ruce poutnickou hůl, na hlavě klobouk se širokou střechou a na rameni mošnu, prochodil západoevropskou pevninu, severní Afriku i Blízký Východ křížem krážem. Zahynul z příkazu krále Heroda Agrippy v roce 42 nebo 44: Jakubovu hlavu setnuli v Palestině mečem. Byl *prvním* z apoštolů, který zemřel pro svou víru, byl prvním křesťanským *mučedníkem*.

Ještě cestou na popraviště, ještě na poslední chvíli, vykonal zázrak – vyléčil nemocného, který nebyl schopen chůze a prosil o pomoc. V okamžiku, kdy Jakub mrzáka pozvedl a uzdravil, obrátil se ke křesťanství i jeden z katanů – a byl za to, co jiného, popraven i s Jakubem.

Na místě popravy postavili chrám. A tady se vyprávění štěpí: dle jedněch byly asi o třicet let později ostatky apoštola přeneseny na Sinaj, do míst, kde dnes stojí klášter svaté Kateřiny, a teprve, když hrob začali ohrožovat (v 8. století) Saracéni,⁵ byly přeneseny do Španělska.

4 Nic na tom nemění fakt, že Evropa, tak jak ji chápeme dnes, nabyla svého významu až okolo roku 1500. 'Nadřazená ostatním částem světa' (*Abraham Ortelius* v díle *Theatrum Orbis Terrarum*, Antverpy 1572) se Evropa na počátku novověku začala chovat tak, jak byla i zobrazována – jako královna sedící na trůně, v jedné ruce žezlo světové nadvlády, v druhé glóbus s křesťanským křížem. Až níže pod ní, všemocnou vůdkyní, se v podřízené pozici na obrázcích z té doby k sobě tisknou další tři ženské postavy – bohatě oblečená Asie, polonahá Afrika a nahá Amerika. (Učenec a politický filozof, *Louis Le Roy* roku 1559 apeloval na křesťanské vládcy, aby vyslyšeli hlas naší společné matky, zanechali sporů a sjednotili se v obraně proti Turkům. Tomuto 'posvátnému hlasu Evropy' nasloucháme s větší či menší úctou dodnes.)

5 Saracéni, Maurové, muslimové, musulmani, mohamedáni, machometáni, ... jsou různá označení pro vyznavače islámu.

Druzí poněkud barvitěji líčí, jak Jakubovo neživé tělo, pohozené za branami Jeruzaléma a v palestinské Jaffě naložené na loď, vykonalo další, tentokrát už poslední, pouť. Dle legendy přepravila mrtvého světce bárka přes Středozemní moře na Gibraltar. Loď, vedená Boží rukou a hnaná příznivými větry, dorazila k *Irii Flavii* (dnešnímu El Padrón) za sedm dní. Mrtvolu pak vezli na volské káře ještě asi třicet kilometrů dál do vnitrozemí, na místo, na němž se voli sami od sebe zastavili. Tam prý nebožtíka i pohřbili.

Kde přesně?

Nikdo neví.

Mnozí pátrali po místě posledního Jakubova odpočinku, tři roky také jistý Pelagius hledal Jakubův hrob a možná už to po všech těch letech chtěl vzdát, když hle, stalo se tak roku 813, na nebi se objevila nová, oslnivá *hvězda*! Svoji září zalévala místo, jež – jaký zázrak! – skrývalo ostatky svatého muže!

Rov svatého Jakuba od těch časů nazýval *campus stellae*, hvězdné pole a celý svět je dychtil spatřit.

Už v roce 816 vybudovali nad zázračně objeveným hrobem, z příkazu krále Alfonsa II., svatyni,⁶ do níž téměř vzápětí začaly proudit zástupy věřících. Svatyně se stala místem velmi populárním, pro poutníky přitažlivějším než všechny chrámy Říma nebo

⁶ Původně tam stával palác pohanky, posléze křesťanky Lupy. Každopádně: *všechny* poutní stezky vedou místy od pradávna zasvěcenými významným *ženám*! Bohyním! I katedrála svatého Jakuba stojí na místě, kde se usmiřoval, posiloval a *vzýval* ženský princip! Znamením Bohyň byla *hvězda*, proto se pouť, dnes zvaná Svatojakubská, od nepaměti nazývala – *Cestou hvězdy*.

Jeruzaléma dohromady. *Santiago de Compostela*⁷ mělo o prosperitu postaráno.

Jakub Větší se časem stal patronem Španělů.⁸ A jak povědomí o Jakubově moci a síle rostlo, tak se jeden z tří Kristem nejvíce milovaných učedníků stával z ochránce válečníků též ochráncem dělníků, lékárníků, drogistů, kloboučníků, zpracovatelů vosku, kovářů řetězů a především – poutníků!⁹

Až dosud to vypadá na jednoduchou, srozumitelnou historku. Přesto se Jakub Větší a *Santiago de Compostela* přetlačují o místo na přední příčce žebříčku nejzáhadnějších osob a – míst světa! Proč?

Protože nikdo *nedoložil*, že je svatý Jakub opravdu v compostelské katedrále pohřben.

Protože nikdo *neumí vysvětlit* Jakubův obrovský, nezpochybnitelný a nezničitelný kult.

A protože nikdo *nechápe*, proč právě Compostela lidi tolik vábí, jaké síly způsobují, že ani Betlém, Turín, Řím (o Lurdách, Fatimě, Čenstochové, Hostýně či Svaté hoře nemluvě), nelákají fandý křesťanství více.

7 Jakub se španělsky řekne Santiago.

8 Nazvali ho Maurobijcem, tedy obráncem křesťanů před *napadením* islámem. Roku 844 se totiž zjevil na bílém koni v čele křesťanské armády v bitvě u Clavija v Kastilii a pomohl rozdrtit islámského nepřítele.

9 Patron poutníků je vzýván i jako pomocník proti revmatismu (lечение této choroby se Jakubovi opravdu dařilo) či jako záštitu dobrého počasí a velké úrody jablek a polních plodin.

Průzkum hrobu za hlavním oltářem katedrály v *Santiagu de Compostela* vynesl na denní světlo kosti *tří* mužů. Zlomek kosti, uchovávaný v katedrále v *Pistoii* v Itálii a odedávna považovaný za část lebky svatého Jakuba, zapadá do jedné ze *tří* lebek ze Santiaga. Takže je jasné, že jedním z pohřbených *je* svatý Jakub!

Nebo také ne! Co když se jedná o pozůstatky *tří neznámých*, compostelských, biskupů...? Kdo to ví?

Uniká i pravda o založení města a o *počátcích* pouti. Dle *církevního* výkladu poukázal jako první na velikost a význam svatého Jakuba biskup *Godescalc* z města *Le Puy*¹⁰ ve francouzském *Auvergne*.¹¹ Biskup se stal totiž prvním *eidovaným* poutníkem. Obecně je známo, že cestu k Jakubovu hrobu podniknul v roce 950.

Jeho příkladu následovaly tisíce dalších. Ve středověku se to na Cestě poutníky jen hemžilo, na trase se zakládaly nemocnice a kláštery, brzy se objevily – podél cest, které vedly z *Le Puy*, *Arbesu*, *Torsu* a *Vézelay*¹² – i nové svatyně.

I malé dítě ví, že všechny cesty vedou nakonec do Říma, ale jedna z nich, ta *nejslavnější*, francouzská *le chemin* a španělská *el camino*), vede z (nebo do) *Santiagu de Compostela*.

10 Čti *l puy* – deska.

11 Čti *óverří*.

12 Kurzívou označená místa jsou poutníky považována v současné době za *výchozí*.

Sám svatý Jakub prošel na třech kontinentech tolika cestami, stezkami, úvozy, pěšinami i pěšinkami, že by jejich znázornění připomnělo hustě tkanou pavučinu. Pavučinu, jež se rozprostírá nejen nad velkou částí Evropy, ale jak už jsem zmínila, i severní Afriky a Blízkého východu.

Proto je možné se za svatým Jakubem vydat prakticky *odkudkoli*, značenou i neznačenou cestou, vždy půjde o tu ‘správnou’. Ať si poutník vyšlápne u nás v Evropě ze severu, jihu, západu či východu, slijí se mu cestičky i cesty dřív nebo později do čtyř hlavních, výše jmenovaných, kterými projde Francií, a i tyto čtyři se za Pyrenejemi spojí na poslední velké křižovatce v *Punte la Reina* v jednu jedinou, po níž poutník dojde až na konec světa, *finsterre* – jak se kdysi říkalo místu mučedníkova posledního odpočinku.

Budeme-li se držet oficiální historie Svatojakubské pouti, putují někdejší i dnešní *hříšníci* o samotě i v houfu k hrobu světce už více než 1 000 let. Neoficiální kronikáři jdou ještě hlouběji a tvrdí, že nejen hříšní, ale i lidé *toužící po poznání* a někteří také po *zasvěcení*, krácejí po těchto stezkách od ‘bylo – nebylo‘; jedná se totiž o cesty propojující posvátná místa tak stará, jak staré je lidstvo samo – místa, na nichž odvědy byla uctívána už zmíněná životodárná, světem nezpochybnitelně hýbající síla, síla *ženská*.¹³

13 Na místech zasvěcených kdysi Bohyním – Velkým Matkám stojí dnes kaple a kostely zasvěcené Panně Marii či Máří Magdaleně, popř. svaté Foy či jiné světicí.

Kostelík, vybudovaný nad Jakubovým hrobem, začali téměř okamžitě po dokončení rozšiřovat, zájmu poutníků nikdy nestačil. A tak se v roce 1078 započalo se stavbou katedrály, jež podle Francouze *Aimeryho Picauda* a jeho *Průvodce poutníků* z 12. století *‘nemá žádnou vadu, je obdivuhodně vybudována, veliká, prostorná, s harmonickými rozměry a dobře vyvážená co do délky, šířky i výšky.’*

Časem nábožensko-mystické zanícení hledajících zchladily spory a války. Ale v nedávné době potvrdil papež Jan Pavel II.¹⁴ ochotu kostelů, klášterů, opatství, hospiců a hostinců sloužit i nadále poutníkům na stezkách svatého Jakuba, Paulo Coelho svou knihou rozpálil představivost romantických čtenářů do bíla a – scéna byla připravena. Výšlapy po *starých poutních stezkách* se staly módními. Obnovu této tradice podporuje i Evropská unie, dostávají se – celé nebo alespoň jejich části – pod záštitu UNESCO. A největší oblibě se, stejně jako kdysi, těší ze všech možných poutních cest cesta jediná – Cesta svatojakubská!

Každý rok na ni vstupují davy hojnější a hojnější. Přestože si katedrála v Le Puy vede záznamy pouze od dubna do října příslušného roku, a to ještě halabala, čísla úctyhodně rostou.¹⁵

Svátek svatého Jakuba se slaví, jak známo, 25. července a já si dlouho (pod vlivem televizního dokumentu BBC) myslela, že pouť

14 V srpnu roku 1989.

15 Počet poutníků požehnaných před nástupem Cesty před sochou svatého Jakuba v katedrále města Le Puy-en-Velay v roce 1999 dosahoval počtu 2500 osob, v roce 2000 3750, v roce 2001 4520, v roce 2002 5750 a v roce 2003 6400 osob.

musím vykonat tak, abych se přesně 25. dne 7. měsíce roku mísila mezi ostatními poutníky v ulicích nebo na náměstích Santiaga. Až letos, píšeme rok 2004, jsem se dozvěděla, že v slavné, tajemstvím obestřené katedrále, se mohu s ostatními zjištěnými dušemi mačkat *kdykoli* během roku. Jaká úleva!

Jak vidno, církev nebo španělská vesnice – obojí je pro mne stejně cizím, neprobádaným světem. Nejsem křesťanka! A přesto toužím putovat stezkou svatého Jakuba! Možná proto, že dokument Britů byl velmi působivý, a já podléhám snadno nadšení... A možná proto, že dychtím potkat se na této Cestě hvězdy sama se sebou! Ano, sama se sebou! Až pak – možná – s Bohem.

Dnes vím, že je to totéž: potkat se sama se sebou, znamená potkat se s Bohem. Tenkrát jsem si pletla pojmy víc než nyní. Dokonce jsem měla tendence směšovat Boha a náboženství! A *křesťanské* náboženství se svou zpovědí a autoritativním vedením vzbuzovalo pocit, že představuje přesně to, co potřebuji.

2. kapitola: O tom, jak jsem se k doktoru K. dostala, i o tom, jak jsem o putování snila

Autoritativní vedení... Toho se mi dostávalo a dostává celý život bohatě. Je to *autoritativní vedení*, které mne drží u doktora K.?

Rozhodně mi vládne pevnou rukou.

Vlastně i za seznámení s ním 'vděčím' Erlebachově boudě! A doktorce Hedvice Alterové, právniče; ta během jednoho prosluněného lednového odpoledne roku 1997 dotěrnými dotazy zjišťovala, jak je možné, že jsem se *zas* dostala do *takového* průšvihů, a mně nezbylo, než přiznat, že jsem na dně. Bez síly, bez vůle, bez rozumu, bez citu... Žádný elán, žádná jiskra, žádný duch. Plány? Přežít stávající den! Co den! Přežít nejbližších pět minut! Což se za pomoci alkoholu a prášků daří.

Advokátka se na mne tehdy pátravě zadívala. Překypovala jsem navenek vitalitou a rázností. Hlučně jsem se smála. Široce gestikulovala. Odpovědět prostě 'ano' nebo 'ne' mi však činilo potíže. Vysvětlit, co chci? Nemožné. Vedla jsem dlouhatánské monology, proplétala je mnoha vysvětlivkami... a stejně výpovědi nedávaly smysl.

Byla jsem tak unavená, tak *unavená!*

A otázky doktorky Alterové nebraly konce. *„Copak mi nikdy nedá pokoj?“*

Znervózňuje mne, vím, že jsem udělala chybu, ale z toho se ona může jedinež radovat, zaplatím jí za to, že mne vytáhne z té bryndy ven! Je z mých chyb živa, tak ať dělá, *dělá* – a mně dá svátek!

Doktorka Alterová mne doháněla hned k zuřivosti, hned k pláči. V *nitru* ovšem! Navenek jsem předváděla trochu praštěnou, trochu lehkomyšlnou, ale v podstatě soudnou, inteligentní ženu v letech, ženu, která si umí poradit.

„Proč nevyhledáte odborníka?“ Jasně, chladné oči na mne upřeně hleděly.

„A u koho sedím?“

„Nemyslím odborníka na právo. Myslím odborníka z oblasti psychiatrie.“

„Chodím k doktorce Jarošové.“

„No a?“

„Nic. Odcházím od ní s usedavým pláčem a ona si ani nevšimne. Konzultuje se mnou *své* problémy. Mám toho dost. V Jilemnici je prý ještě jeden psychiatr –,

„Ale prosím vás!“ Horoucí srdce doktorky Alterové prorazilo hradbu chladného kalkulu ‘má dáti – dal’. Nadiktovala mi (bez nároku na honorář) telefonní číslo člověka, jehož nikdy neviděla. Jelikož mu ale kdysi po telefonu vyličila psychické potíže své nejmladší dcery a jelikož jeho rady způsobily, že děvče od té doby nemá problémy (a tudíž ani doktorka Alterová nemá problémy), je

skálopevně přesvědčena, že tento muž, muž, s nímž nikdy tváří v tvář nejednala, je dostatečně vybaven trpělivostí i znalostmi k tomu, aby pomohl i mně.

Proč to nezkusit? Horší než Hvězda jasná – Jarošová být nemůže.

A tak jsem se ocitla v ordinaci, která vypadá jako obývací pokoj, *en face*¹⁶ muži nepříliš vysokému, ale hezkému, pokud se jeho tvář, pravda, dala vůbec za brýlemi, mezi strništěm vousů a trochu rozčepýřenými vlasy, zhlédnout.

Vlastně ve mně díky té nedbalé eleganci vzklíčila naděje. V každém *dobrém* americkém filmu už první záběr na ordinaci či samotného psychiatra diváka vyděsí, neb lékař vypadá jako ztroskotanec a ordinace jako špeluňka. Okamžitou důvěru rozhodně nebudí.

Ovšem, když příběh končí, děj se na plátně uzavírá a vám pomalu dochází, že se s tím podivně ošumělým, mnohdy nepříjemným, ale zároveň tak chápavým, sebejistým (rozuměj, pocit jistoty dodávajícím) lékařem duše budete muset rozloučit, máte pocit, že to nedokážete! Je vám smutno, těžko, a stav, ve kterém se nacházíte, je stejně nesnesitelný, jako stav, v němž ztrácíte matku. Nechápete, jak scenárista může být tak tvrdý? Nejste připraveni na samostatný život! Hlavní hrdina snad ano, vy ne!

16 Čti *an fas*, francouzsky tváří v tvář.

Rychle jsem pookřívala: vždyť se mi zhmotňuje hollywoodský sen! Rozjíždím natáčení svého vlastního filmu! Nikoli v roli diváka, ale v úloze *aktéra*! Tentokrát sama *projdu* vzrušující, zábavnou proměnou! Sbohem, smutku! Našla jsem *zachránce*!

Ovládl mne stav vytržení! Těším se na všechno příští!

Pokus narovnat se na, zeleným sametem potažené, dojem blahobytu vzbuzující, pohovce, nevyšel. Levou ruku jsem tedy opřela o masivní dřevěné opěradlo ve snaze vypadat sice zhrouceně, ale *uvolněně*.

Uvolněně zhrouceně!

Možná mi šlo o to, se předvést. Tolik lidí už přede mnou padlo na zadek, proč ne i tenhle chlap?

Jakmile jsem se opět usadila, doktor zapředel rozhovor. Vyptal se, proč jsem přijela, co mne trápí... Odpovídala jsem chvílemi vzpurně, chvílemi otráveně, neboť jsem podobné postupy zažila už mnohokrát! V tolika ordinacích jsem už plakala, křičela, svíjela se strachem a nechala kojit nadějí! V horším případě jsem bývala krutě zklamávána počátečním vřelým přijetím a následnou ledovou sprchou nezájmu nebo využívána a *zneužívána* – pobyt na horách, ještě k tomu zdarma, přišel kdekomu vhod.

V lepším případě znamenaly podobné ‘terapie’ buď zvyšování, nebo snižování a následnou *výměnu* dávek léků, které zažehnávaly úzkost a dovolovaly alespoň několik hodin pracovat či několik hodin spát.

Příznaky, které měly odstraňovat, však časem nabývaly na intenzitě a dokonce přibývaly i symptomy nové. Každopádně ke všem svíravým pocitům nejistoty jakéhokoli druhu, panickým záchvatům děsu z něčeho, co jsem neuměla pojmenovat, ale co způsobovalo, že jsem nemohla sedět, ležet, stát, ale musela se neustále pohybovat, pokud možno rychle, a když to nešlo, tak alespoň třepat rukama, kývat zběsile tělem,... přibyla krom nemožnosti usnout (víčka i tělo padaly vyčerpáním, ale hned se zase vymršťovaly pod tlakem nesnesitelné, bodavé úzkosti) i neschopnost přijmout *konec* v jakékoli podobě; neustále se u nás přepínaly televizní programy, aby pořád něco počínalo, návštěvy nesměly ani naznačit, že odcházejí bez toho, aby slíbily, že se vlastně ihned vrátí, ustavičně se muselo něco plánovat, něco dělat, ale od rozdělané práce se brzy utíkalo, nesměla být přece *dokončená*... Navíc k těmhle a jim podobným hrůzám se přidala hrůza další: svíravá představa, že zapoměnu léky, nebo že mi jejich ‘síla’ nebude stačit a já nebudu mít nic, co by mne zklidnilo, ztišilo a *budu muset* skočit z okna, podřezat si žíly, cokoli udělat, cokoli, co by přineslo klid, klid, *klid* a ještě jednou – klid. Po ničem jiném jsem netoužila, nic jiného jsem nechtěla, jen klid.

Takže – *klid*!

Rituál je v této ordinaci stejný, obsazení rolí jiné. Proti mně nesedí v bílém plášti oděná neurotická žena, ale civilně oblečený, sebevědomě jednající muž. Sděluje mi, že *on* nemá kouzelným proutkem, že *mne* čeká tvrdá práce (pod jeho vedením, ovšem) a vysvětluje mi také, že jen tak s někým se do terapie nepouští. Jednoduše řečeno – vytáčí mne.

Ptá se třeba: „Co všechno jste ochotná pro zdárný výsledek naší spolupráce udělat?“ A lhostejnost v hlase snad není ani *lehounce* překrytá náterem zvědavosti!

„Milý pane,“ nakláním se k němu, „kdybyste jen *tušil*, jak trpím, věděl byste také, že udělám *cokoli*. Cokoli!“ Důraznější jsem být nemohla. „Udělám *všechno* pro to, aby mi bylo líp!“ *Jde jen o to, co uděláš ty*’, vrčím v duchu.

Zdá se, že nic. Nevypadá, že je poctěn mou důvěrou. Tváří se, že si musí dávat setsakra dobrý pozor na to, kdo bude v jedné místnosti s ním dýchat tentýž vzduch! S kým naváže *vztah*, protože bez vzájemného vztahu je každá terapie už předem odsouzena k zániku. To jistě chápu, dodal.

A to mě dohrálo! *On* bude zjišťovat, zda jsem *já* schopná navázat vztah? *On* rozhodne, zda s terapií vůbec začneme? *On*? Nikoli hloubka mého utrpení? Mé osobnosti?! Tuší vůbec, o co by přišel, nenavázat se mnou vztah?!

Vaří to ve mně. *On* chce mít navrch?

Na to nejsem zvyklá!

Bublá to ve mně.

Přesto se usmívám.

A pak pálím: „Ani mně se nechce pořád ztrácet čas. Navštívila jsem už tolik ordinací, tolik psychiatrů, tedy psychiatriček, že mám vážné pochybnosti o oprávněnosti existence této vědy. Ani nevím, proč ještě doufám. Pro mluví jen to, že jste chlap.“

Mohla jsem ho vůbec urazit?

Chvíli na mne zíral.

...

„Tak za týden?“ usmál se.

Přikývla jsem.

„Když mi nepomůžete vy, tak nikdo.“ Pohlédla jsem mu do očí.

Vztah byl navázán.

A pak jsem jednoho dne v ordinaci zaslechla přesvědčivý páně doktorův hlas: „Zabíjíte čas!“

„To snad ne! Vždy dělám jen užitečnou práci!“

„A jen jí zabíjíte čas!“ (Někdy dokázal být neomalený.) „Hlavně nezůstat sama se sebou, tou neznámou cizinkou, vidíte?“

Sklapla jsem.

*‘Dokážu ti, že se nebojím!’ pomyslela jsem si. ‘Vydám se na pout’.
Budu vše zapisovat. A také – vpisovat! Glosy pro tebe, doktore! Aby’s mi
lépe rozuměl.’*

3. kapitola: O tom, jak jsem se na pouť připravovala

V roce 2004 šlo vše jako by samo. Celkem rychle jsem zjistila, že svatá matka Církve, obratná a tudíž i benevolentní obchodnice, umožňuje absolvovat pouť i vyznavačům jiných náboženství.

Brava!

Dokonce i *volnomyšlenkářům*!

Bravissima!

Jiná věc je, že na ateistu, upřímně řečeno, nenarazíte. Mimochodem – ateismus by byl pro všechny ty katolíky, buddhisty, judaisty, ... a vyznavače všech dalších možných náboženství ještě *přijatelný*, já se však potýkala s tím, co bylo pro výše jmenované neuvěřitelné, a tudíž nepřijatelné: nemohli pochopit nedostatek *jakéhokoli* přesvědčení – ale to už hodně předbímám.

Vracím se k organizaci:

Většina z poutníků putuje pěšky, mnozí jedou na kole, oslu či koni. Někteří věnují pouti dny, jiní týdny či měsíce a jsou tací, kteří zasvětili pouti *roky* života. Zařadit se mezi poutníky lze z různých důvodů: snaha o očištění duše, odpuštění hříchů či vyléčení těla jsou ty nejzákladnější a tím pádem nejpochopitelnější z nich. Zrovna tak vás ale může vést touha po zážitcích, zajímavých setkáních, nových krajích, popř. hledání nového směru a smyslu vašeho života, můžete hledat Boha, dychtit po rozjímání v přírodě, změření vlastních sil,

zlepšení kondice, ale také bažit po zapomnění, které námaha a čas s jistotou přinášejí...

Co chodec, to jiná pohnutka. I dobrodružství a zábava mezi ně patří, útek před povinnostmi rovněž, pouť může být chápána i jako trest za zločin, může být snahou začít nový život (hle, téma, jež mne obzvlášť zajímá!) nebo splněním podmínky závěti: bez pouti nebude dědictví.

Řekla bych, že po třináct let (zhruba) jsem do omrzení omílala rok co rok totéž: „Letos vyrazím na pouť!“

Skutek však vždy utek'. Spokojovala jsem se s představami, v nichž s ranečkem na zádech kráčím kouzelnou krajinou, ptáci v mé fantazii zpívají, slunce září a koneckonců zářím i já, neboť každá travička, květinka, každý keř, každičký strom, ba i hebounek zavanutí zefýru mi poskytuje jasné odpovědi na veškeré mé otázky o životě a své roli v něm, každý krok mne přibližuje k Poznání a Moudrosti a každá cestička vede k urovnání mých nepřehledných, složitých vztahů!

Starost mám ve svých vidinách jedinou: jak se *zbavit* upovídaných, zvědavých domorodců, kteří touží – poté, co mi předložili vydatnou, francouzsky rafinovanou, večeri – dozvědět se (ještě před tím, než mne uloží do měkoučké postele v *samostatném* pokoji) co nejvíce o mně, důvodech mé cesty, o zemi, odkud pocházím,...

Ne, že bych se nechtěla vybavovat, vrtím se ve svých snech nespokojeně, ale jsem unavená a francouzsky jsem naposled mluvila na střední všeobecně vzdělávací škole při maturitě!

Bude to záhul, přiznávala jsem si! Navíc (opravdu jsem se snažila o střízlivé posouzení reality!) jsem si uvědomovala, že všichni nebudou tak *vstřícní*, někteří mne pohostí jen chlebem, sýrem a vínem a uloží na seně v maštali, někteří mne nepřijmou vůbec (bylo by to možné?!), ale rozhodně mne pošlou na faru a tam *budou* ta štedrá hospodyně a laskavý, vzdělaný farář, kteří po opulentní, francouzsky rafinované večeři... – dál to znáte.

Má vidění neměla chybu, kola představivosti se točila na plné obrátky a ve výjevech, které jsem si malovala, nebylo místo pro námahu, únavu, vyčerpání, smutek, stesk, zoufalství, nutnost zaplatit za poskytnuté služby. Nepřemýšlela jsem o tom, co udělám, když nedojdu k žádnému obydlí. A v mých vizích nepršelo. Neblýskalo se. Nebylo bláto. Nevanulo, nestrašilo. Vše běželo hladce. Fajn!

4. kapitola: O odrážení se ode dna

Po Velikonocích roku 1997 jsme opustili Erlebachovu boudu. Původně jsme se rozhodli pro dlouhý, zasloužený odpočinek, já v přesvědčení, že dám-li se do kupy po zdravotní stránce, budu časem – *někde, nějak* – prospěšná lidstvu dál.

Přestěhovali jsme se do mého rodného města. Dům, který jsme s bratrem zdělili po rodičích a prarodičích, a který jsem velice milovala, můj muž za své peníze od základů zrenovoval. Já jej poté *věnovala* svému sourozenci: měl koneckonců tři děti, které jsem rovněž bezmezně milovala a jejichž dědictvím jsem si přála, aby se ‘čínžák’ se čtyřmi byty stal.

Sami jsme se nastěhovali do malého, ale krásného domku na protější straně města. Ovšem, když – zkrátím to – všechny těžce vydělané peníze plus ty, které jsem si vypůjčila navíc, spolkl nevydařený investiční plán, nebylo v tu ránu, co řešit. Bylo po otázkách. Až na jedinou: Co teď?

Brzy na kluzišti mých myšlenek vířily další piruety: Jak budu žít? Jsem nemocná. Jsem chudá, bez prostředků. Kdo mi pomůže?

Nemohla jsem pochopit, že nikdo.

Dnes vidím jasněji než tenkrát, že oči pro pláč, dluhy a domeček, byť v podstatě prázdný, protože obrazy, sklo, koberce, lustry, nádobí, dokonce i jednotlivý nábytek jsme buď rozdali, nebo prodali, jsou pořád nezanedbatelnou devízou: sestěhovali jsme se do jedné místnosti, což znamená, že do obytné kuchyně v přízemí jsme nacpali postele. Garáž, proměněná v pracovnu, šatnu a skladiště a sprcha se záchodem se zdály zaručovat nejen soukromí, ale i jakýs takýs komfort.

V patře jsem tři místnosti, koupelnu se záchodem a prádelnu (s třetím WC v pořadí a umyvadlem) po mnoha peripetiích pronajala Ukrajinkám, které sem dováží dobrácký a úslužný pan V., aby je zaměstnával v místní prádelně. Chodbu, k níž stoupalo schodiště, jež bývalo obrazovou galerií a mou chloubou, jsme za pomoci skříňky s nádobím, dvouvaříče a lednice přeměnili v kuchyňku. Tetelila jsem se blahem, je vyhráno!

Bylo i nebylo, opět to zkrátím, teď v jednom pokojíku bydlí čeští stavební dělníci, v druhém ukrajinské pradelny, chlapi používají *moji* sprchu v přízemí, aby dámy nahoře mohly nerušený užívat vše ostatní... Společně se hádají jen o to, kdo komu zbaštil kus masa, zhltl talíř polévky či odkrojil kus másla.

Hlavně, že mám na splátky!

Také by mohlo být na jídlo (o jiných radostech života nemluvě)! Nemohla jsem však najít práci, jako z udělání! V padesáti letech je

totiž člověk starý, zkosnatělý, s pomalu – pokud vůbec – fungujícím mozkiem. Takže i nepřizpůsobivý, nevzdělatelný, krátce v každém směru neperspektivní. (To si myslí všichni ti, za fasádou úsměvu nervózní, frekventanti kursů asertivity, když vám děkují za zájem, který jste o práci s nimi, pro ně, u nich, projevila – ne já!)

Po roce dvou letech marného hledání uplatnění svých kvalit se však i moje představivost omezila na obraz pohřební hranice, kterou jsem viděla plát za každou svíčkou zapálenou na svém pomyslném narozeninovém dortu!¹⁷

Začala jsem zuby, rezignovala na svět tiskových mluvčí a vzdělávacích ústavů (vždyť jej znám!) a řekla si: Je načase poznat svět jiný! A pustila se do boje nejdřív jako trhovkyně, poté jako prodavačka v čínském *kamenném* obchodě a dělnice vyrábějící podomácku svíčky ze včelího vosku. Poznala jsem (při rozvážení novin), kolik lidí a v jakých provozech pracuje v noci, nastrádala jsem (při uklízení na ubytovnách) příběhy karetního hráče-profesionála, holky z internetu, podnikatelů i afrických imigrantů. Držela jsem ruku na klice dveří vedoucích do kanceláře organizace zvané Naděje, neb byly chvíle, kdy jen schůdek, opravdu jen jeden malinký schůdeček, mne dělil od bezdomovectví a – paradoxně – beznaděje.

Svět, který jsem znala, se roztříštil na tisíce kousků.

17 V současnosti mne utěšuje, že i jim, fanatikům mládí a flexibility, jednou bude padesát. (Ti chytřejší z nich to vědí a bojí se už i třicítky!)

Co s nimi? Lepit je dohromady? Pokoušela jsem se. Ale obraz ani zdaleka nebyl takový, jaký býval.

„Vytvoř si nový,“ radil mi můj moudrý muž. „Dokážeš to!“

Cha!

I mne, nepoučitelnou, život poučil: co stvoříš, dřív nebo později také ztratíš. ‘Tvorby’ jsem se tedy bála. Vždyť bolest ze ztráty je jednou z největších lidských bolestí. Kdo by se jí dobrovolně vystavoval?!

A tak jsem žila napůl v realitě, napůl ve snu, statečná i zbabělá. Těžce vydělané peníze jsem ihned odnášela a) do bank, b) léčitelům, c) psychoterapeutům, d) homeopatům a e) čínským lékařům. Časem jsem b) prohodila za e).

Přemítání typu *‘Kdo jsem? Proč zde jsem? Existují neviditelné síly, které zasahují do našich každodenních záležitostí?’* nikam nevedlo. Každá otázka navozovala další: *‘Jakou mám odpovědnost vůči sobě? Vůči lidem okolo mne? Vůči Bohu? Existuje posmrtný život?’*

Dobře jsem jedla jen, když mne někdo pozval na oběd, což bylo málokdy, takže jsem, jak musím ke své hanbě přiznat, občas v supermarketech kradla, nemohla-li jsem ovládnout chuť na něco jiného, než je chleba s hořčicí. Zapomněla jsem, čím se zabývá kadeřník, oblékala jsem se v ‘obchodech’ Charity nebo u popelnic, kam útlocitní lidé odkládali ještě ‘slušné’ ošacení.

Díky jednomu takovým šatům jsem se v dubnu roku 2004 odvážila požádat o práci recepční v luxusním hotelu. Přijali mne bez řeči vzhledem k tomu, že jejich hosté se rekrutovali především z řad Francouzů a ti jak známo anglicky nehovoří ani v ohrožení života.

Několik týdnů na to mne dva hosté odměnili tučným spropitným (a nabídli *stáž* ve francouzské hotelové škole, chápete to?! V mém věku?! Jim se na tom však nic divného nezdálo!) a – majitel ubytovacího zařízení mi peníze odmítl ponechat. Takových drobných ústrků jsem zažila už z jeho strany víc, tentokrát jsem však dorazila domů opravdu rozzuřená: „Do toho baráku už nevzkročím! Mám svou hrdost a cenu, kterou čtyřicet korun za hodinu ani zdaleka nevystihuje! Ať si to dělají, jak chtějí!“

Drnčela jsem drn drn drn drn drn..., dokud můj muž, kterému to pálí a který byl v té době – věřte nevěřte – bez práce, nevyřkl konejšivě: „Nic lepšího se nemohlo stát! Stejně se hodláš vydat na pouť. Nebo ne?“

Vytřeštila jsem zrak.

Honza mi pak několik dní trpělivě vysvětloval, že se blíží konec července a já vlastně nemám co dělat: kurz masáží mi totiž začíná až 18. září! Navíc – není nutné vykročit pěšky už z domova, ani dojít až do Santiaga, k uznání toho, že *jsem* poutník, stačí prokázat, že jsem po svých ušla 100 kilometrů! Měsíc a něco mi na zdolání takto dlouhé štrapáce stačí, ne? Je ale třeba vyrazit bez prodlení!

Kdy, když ne teď?! Okřídlená otázka všech generací opět zazněla.

Zatímco Honza balil, já horečně přemýšlela, zda opravdu toužím Cestu vykonat, nebo zda zbytků odvahy a síly využiji k přiznání, že jsem se jen vytahovala a nervy všech přátel a známých napínala, jen abych se zajímavější zdála.

Rozpaků mne zbavila nečekaná (a neuvěřitelná) zpráva: v roce 2004 připadají Jakubovy jmeniny na neděli! A tím se stává tento rok k vykonání pouti obzvláště vhodným! Stává se totiž tzv. rokem milostivým, rokem *Jacquaire*!¹⁸ A já budu obdařena mimořádnou milostí Boží, uskutečním-li pouť v tak významném roce!

Šlo odolat?

Jen řekněte!

A tak mne situace, jako vždy zatím, zastihla jen částečně připravenou. Nicméně, musela jsem uznat, Nebesa mi přála: po devíti letech snění mám cíl na dosah: svobodná – díky samotě, svobodná – díky chudobě a svobodná – díky nedostatku zaměstnání *mohu vyrazit*. Proč vlastně ne?¹⁹

V **pátek 6. srpna** jsem hodila na záda bágel a – zhroutila se pod ním. *Neunesla jsem jej*. Bederní pás nešel zapnout, scházelo víc než

18 Čti *žakér*.

19 Nebyla jsem vychována ve víře. Ale nemohu ignorovat jisté nevysvětlitelné jevy.

deset centimetrů a já si uvědomila, že procházka růžovým sadem končí za dveřmi našeho domu.

Nebylo mi nejlíp, když jsem začala obvolávat známé (myslím, že to ale nikdo nepoznal, v tom jsem dobrá) a sdělovat jim, co chystám, ani když se rozkašlal motor *Opelu Cadeta* před naším domem, já objala sousedku, nasedla a zdůvodnila sama sobě, že jedu jenom do Plzně, odtamtud se budu přepravovat *stopem*, ani když jsem pak na plzeňském předměstí řekla: „Víš co, Honzo, pojedeme až do Rozvadova!“ a v Rozvadově: „Co kdybychom to vzali ještě kousek dál?“

Kousek za Rozvadovem jsem se rozčilila: „Jak je možné, že se vezu autem, když každý správný vandrák švihá po svých?! Když už to tak je, pojedeme až do Le Puy-en-Velay! Tobě to nevadí a mně tam Svatojakubská cesta začíná. A už z toho nebudeme dělat vědu! Všechno je, jak má být.“

Ale dělala jsem z toho vědu, zbytečně a sama pro sebe, po zbytek dne, já věčně nespokojená, seděla a seděla a mlela a mlela: pouť je o poznání, chci poznat sama sebe, chci poznat vztahy, který mne vážou k ostatním lidem, k životu a jeho naplnění. V autě je nepoznám!!!²⁰

20 Proč mě ten Honza nezabije?! Tuhle záhadu budu luštit ještě mnohokrát.

Můj muž dojel v ten den na parkoviště ARALu, kdesi v Německu. Cedulky s nápisy požadujícími 5 euro za přespání v *autě* nás vyděsily tak, že jsme raději přeparkovali k vedlejší McDonalldově jídelně a *sofort* se oddali spánku. Tedy *já* se oddala, protože Honza vedrem a vypětím spát nemohl a ani pevná víra v anděly strážné, pomoc Boží a především v sama sebe mu nepřinesla žádoucí úlevu, tak mocný byl dopad mých blbých řečí, zatímco *má* víra v *jeho* vševědoucnost, všumělství, dobrotu a laskavost navodila nejen bezstarostné pochrupování, ale i radostné očekávání zítřejšího rána.

5. kapitola: O nerezu, nezávislosti a nezodpovědnosti

Nehodlám Vás zatěžovat detailním popisem cesty, Vavo, ale líčení *jednotlivých* zážitků si neodpustím! Vybavují se mi *pêle-mêle*, myšlenky nebo spíš obrazy, které se střídají tak rychle, jak rychle tepe mé srdce. Ale já do nich vnesu *systém*, vím, jak na to!

Tak například naprosto jasně sama sebe vidím, jak v jasném ránu, na nekompromisně uhlazený list sešitu nadepisuji

Sobota 7. srpna, zatímco Honza balí.

A brzy na to si poznačím, že frčíme směrem na *Heilbronn*. Zhruba po hodině jízdy odbočujeme na parkoviště snů: lesík, stolky s lavičkami a – WC!

Samozřejmě, hygienickým návykům jsme učinili zadost hned po probuzení v sociálním zařízení u MekKouše, ale jeho *tak trochu jiná restaurace* nás nedonutila vydat ani cent. V břiše tudíž hlady kručelo a stresem oslabené ledviny nutily močový měchýř, aby jim opět vypomohl...

Cítíte, jak se schyluje k dramatu?

Je to tak – dostaly nás kovové záchodky! Totiž, když na výše zmíněných, *nerezových*, toaletách za sebou zavřete dveře, zachrčí zničehonic v míse voda. Co zachrčí! Mocný proud mísu s ohlušujícím řevem vymyje, ale kdyby jen mísu! Vezme rovnou i okolí! Vy nemáte kam uskočit, a zatímco se na vás valí mokrá

záplava, z okolních kabin vnímáte výkřiky hrůzy, překvapení i - radosti!

Časem srdce přestane bušit, tělu se po všech stránkách uleví, ... a když pak voda automaticky spláchne při vašem odcházení z hajzlíku znovu, vás to už neudivuje! Vy už se tváříte blazeovaně! Vy už se trochu škodolibě *těšíte* na ohromení těch, kteří vstoupí do svatyně čistoty a hygieny po vás... Kdy se vám zase poštěstí nasadit si *oprávněně* světácký výraz?!

Jakmile jsme se najedli a záchody z nerezavějící oceli nás přestaly bavit, vydali jsme se na další cestu. Trochu mne mrzelo, že nemusím vytahovat pětadvacet let starého tištěného průvodce, doby *bedekrů* se přežily: silnice je lemována hnědě zbarvenými ukazateli upozorňujícími na to, že zrovinka jedete po *Via Carolina*, právě se blížíte k městu *minesengrů* nebo tomu či onomu hradu a té či oné chráněné oblasti. Kdo má zájem, odbočí, v turistické kanceláři získá *aktuální* informace, prospekty a mapy,... jaképak starosti a těžké, objemné knihy!

My zatím nemáme zájem kamkoli odbočovat, a tak jen komentujeme to, co nám dálnice nabízí: například obec *Wüstenrot*!

Víte, že ve *Wüstenrotu*, díky geniálnímu nápadu jednoho člověka, vznikly nové podoby spoření, prezentované jako *nové formy zbohatnutí*? Ano, ano, vynálezce *stavebního spoření* začal uskutečňovat svou vizi právě ve *Wüstenrotu*!

Chvíli se rozebíráme úlohu osobnosti v dějinách a obdivujeme odvalu a vnitřní sílu podnikavce. Krátce odpočíváme před *Fauststadtem*, ale protože jedeme po okraji bouřky a je nesnesitelné dusno, nejen město, ale i zbytky *římské* vily poblíž nás nechávají – jaký paradox – naprosto chladnými.

To, co mne vzruší, je řeka *Rýn*! V 15 hodin 40 minut přejíždíme po mostě klenoucím se nad jejím širokým korytem: vstupujeme do Francie!

Zastavili jsme. Ale nikoli proto, abychom postáli na břehu mýty opředené řeky! Obchodní dům *Carrefour* nás zlákal!

Nezapomínejte, že jsem původně *nechtěla* cestovat autem, takže zásoby jídla nevezeme ani tenké! Když teď vozem *jedu*, logicky se též zásobím, protože množství jídla – *logicky* – můžeme vést obrovské.

To za první. Za druhé – kde jinde než v supermarketu je nákup výhodnější?! A jen náš Pán ví, kdy na velkoobchod zase narazíme! A za třetí? K o n e č n ě nakrmím baterii svého staříčkého mobilu a přečtu si zprávy, došly-li jaké.

A jsme u toho: já vím, *já vím*, že člověk na tento svět přichází sám! Sám musí nastoupit a v podstatě i ujít svoji cestu a sám nakonec musí toto, dle mnohých slzavé, údolí opustit! Přesto stále, neúnavně, hledám souputníky, ne jednoho, dva, tři, ale celý zástup, celé *zástupy*! Jako kdyby v množství lidí kolem mne byla síla, která mi nedá zahynout!

Dům plný přátel byl vždycky mým snem. Snem, který se naplnil. Dokud v domě bylo bohatství jídla, pití, peněz i věcí, bylo v něm rovněž dost lidí. Klasika. Jakmile jsem zchudla, o bohatství *ducha* nebylo s kým se dělit. Nikdo mi nepodal ani sklenici vody, tvrdím se špatně skrývanou trpkostí, ale zároveň dodávám, že těm, jejichž ‘zradu’ či ‘nevěru’ považuji za největší, jsem i nejvíce vděčná. Tím, že mne nepodepřeli, donutili mne postavit se na nohy vlastní. A ty jsou, jak známo, nejjistější a nejspolehlivější.

Přesto selhání svých blízkých považuji za hanebné.

(Nebo šlo o selhání mé? Vybírala jsem přátele povrchně?)

Každopádně zanechaly události uplynulých let dosud nezhojenou jizvu v mé duši. Den ode dne, týden od týdne, měsíc za měsícem, rok za rokem, jak dluhů pomalu ubývalo a sil v těle pomalu přibývalo, se mé trápení nijak nezmenšovalo: budu zase někdy v budoucnu opuštěná jak starý, zchromlý pes? (Hleděla jste někdy takovému zvířeti do očí? Víte, o čem je řeč?)

Bezedný smutek zaplavuje mou duši: není *opravdu* lepší už dopředu nikoho nemilovat, na nikoho se nevázat, prostě být i žít sama?! A jen tak, z dálky – nebo lépe z výšky – pozorovat zmatky, ve kterých lidé žijí... (Jak já jsem *zvědavá*! Páni!) Sem tam do některého toho vztahu vstoupit... (Jak já jsem *chtivá* zážitků! Pocitu *souděležitosti*!) ²¹

21 Slyším vás, doktore! ‘Žít životy jiných, že jo! To máte teď na mysli! To je pohodlné, bezpečné, *snadné*!’

Tak tohle asi zařídit nepůjde!

Číňané to mají dobře vymakané, jako ostatně všechno. Položím teď základní otázku, Vavo: Copak byste dělala, kdybyste viděla dítě balancující na okraji útesu? Pomohla mu získat ztracenou rovnováhu? Zachránila mu život? Nebo jen čekala, jak to dopadne? Třeba si to dítě pomůže samo? Třeba je zachrání někdo jiný? A třeba spadne...

Odpověď hodná Číňana (stejně jako čímana, ha, ha, ha, jsem vtipná) se skrývá v kolonce 'vyčkávat'. Je to tak, *čekat* je třeba, neboť to děcko má už svůj osud napsaný, hotový a Vy, tím, že do něj vstoupíte, změníte jej. Má-li dítě v knize života zapsáno, že s útesu spadne, jenže Vy to nedopustíte, zasáhnete a zachráníte je, přebíráte za něj *odpovědnost*. Osud si myje ruce, dítě jednou provždy visí na krku Vám.

Toho se každý Číňan vyvaruje.

Každý Číňan totiž ví, že starat se má jen a *jen o sebe*.

Může se *tohle* člověk naučit? Pomáhat lidem, protože jiní pomohli jemu, ale bez toho, že by překročil tu téměř neviditelnou hranici mezi soucítěním a pletením se do života, obtěžováním,... znásilňováním myslí, hranici mezi horoucí laskavostí a bezohlednou panovačností...?

Možná může. Doktor K. například: vynikající duch! Vznešená duše, vzdělání a přirozená autorita, atributy, kterým se dnes říká *sexy mozek*.

Zlato a drahé kameny nám dá kdokoli, ale *prožitky*? Hlubší vědomosti, zprostředkování jiného vnímání, otevření širších obzorů, probuzení touhy, žízň po vědění, zážitcích, ... to jsou dary nad všechny peníze světa. Ba, i nad lásku a tímto slovem nyní označuji milostné vzplanutí. Pohled na krásu (jednoho dne povadne) může vzrušovat, tělesné objetí (jednoho dne zeslábné) není nepříjemné, ... ale ... *platonické* splynutí dvou duší? *Tomu se nic nevyrovná!* (Zvlášť když trvá – a to slovo všichni zbožňujeme – *navždy*...)

Něco jiného je ovšem *závislost*. A závislost jsem si na doktoru K. vytvořila setsakra brzy.

Ticho.

Ticho, které, jak už vím, musím prolomit já. A tak jsem se pokusila doktoru K. vylíčit, že si připadám jako úhor.

„Úhor, který nebyl vždy úhorem, byl zemí, která ze sebe vydala všechno. A teď bude zase plodit, protože někdo –“

„– jo, jo, já tomu rozumím... S půdou se v poslední době nic nedělo, odpočinula si, no, ano, ... Ale mě by zajímalo, co se děje, z čeho jste tak šťastná? Stěhujete se do kraje?“²²

Přikývla jsem.

22 Výraz horalů pro nížinu, resp. jakékoli území mimo hory.

„Budete jezdit na workshopy? Můžete jezdit i na pracovní setkání psychiatrů a psychologů, myslím, že to bude pro vás přínosné, když poznáte, že se jedná většinou o lidi, kteří si na klientech léčí své vlastní problémy.“

Ha, ha, ha. Tak to mne fakt potěšilo!

„Beru 3 mg Xanaxu denně a –“

„No, tak jo, tak berete...“

„Ale to je strašné množství! Už jsem brala 0, 25! To bylo, jako bych nebrala nic, ne?“

„Jo, to se dá přirovnat k takovému lehounkému farmaceutickému vánku. My jsme už o tom ale mluvili, o tom, že terapie neboli uzdravování postupuje ve vlnách, nahoru a dolů, nahoru, dolů, s tím, že výkyvy vln se postupně snižují, nejsou tak velké, až se hladina duševního zdraví ustálí –“

„A na to se těším!“

„Popište mi, co se děje? Proč musíte brát o tolik více sedativ?“

„V noci mne zničehonic zbrcuje děs, panika, cítím ji v kostech, svalech, břiše, celou mne zahltí, obludný strach, který *fyzicky* bolí, mne v mžiku přinutí vyletět z postele a prchat, prchat kamkoli, nejlépe ven, polonahá běžím do tmy a ve studeném vzduchu běhám, pochoduju, pohybuju se tak rychle, jak mi dech a ztuhlé tělo dovolí, kmitám tak dlouho, než pocítím, že mne hrůza opouští, že se zklidňuji, pak – už pomaleji, procházkou – chodím, dokud si nejsem jistá, že mohu vstoupit dovnitř, do domu a i tam pak ještě bloumám

po chodbách či schodištích tak dlouho, dokud nenabudu dojmu, že *mohu* znovu ulehnout do postele.

Někdy zkouším zavrtat se pod peřinu vícekrát za sebou a vždy marně, protože jakmile znehybním v sedu nebo lehu, zmocní se mne zas a znovu ten děs naprosto netušenou, větší silou než předtím a já se tedy znovu vydám na ‘obhlídku’ a pochoduju a pochoduju... Často to vzdám a rovnou se pustím do úklidu boudy, začnu na všech patrech záchody, setru schody, vydrhnu halu a ‘botárnu’, vysmýčím klubovny, pokračuji jídelnou, u nás se vše jen blýská, ...

Nachystám snídaneč...

Ale v poslední době se mi stává, že se mne ten příšerný, nepopsatelný, nezvladatelný děs zmocňuje i v době, kdy pomíjí hlavní nápor práce, hory jídla jsou na ‘švédském’ stole připravené, káva voní, usměvaví hosté se začínají scházet a já usedám na lavici v rohu kuchyně pod oknem a chci si vychutnat zasloužené chvíle pohody a – honem, honem, začnu šátrat v kapse a tak, aby si nikdo nevšiml, vyndávat z krabičky tabletky a polykat je jednu za druhou, rychle, rychle, jinak vyskočím, začnu ječet, pobíhat, ...

Prášky rychle zaberou a já krom úlevy pociťuju i vztek, připadám si jak ve hře na kočku a myš.“

„Zdalipak v té hře na kočku a myš také figuruji?“

„Nejen že v ní figurujete, vy jste ta kočka! Já jsem myš.“

Viděla jste, Vavo, někdy tu kočičí zábavu? Kocour si pohazuje s ubohou *živou* myškou velice promyšleně. Chvíli ji nechá po dopadu vzpamatovat se, nechá ji dokonce popoběhnout, vzbudí v ní

naději na volný, bezstarostný život, pak zatne drápky a znovu: hop! Do výšky! Dole zachytit, poválet po trávě, nechat proběhnout a - chňap! Driblovat mezi packami, vyhodit, kutálet, ...chňap!

Trvá to dlouho, než zmožená, zubožená myš pochopí, že je konec a přestane ve hře spoluúčinkovat.

Ale kdo by nesnesitelnou myš litoval! Přitom je tak krásná! Lesklý (a čistý)²³ kožíšek! Jiskrná očka! Chytrost, s jakou se tolikrát vyhne pasti!

Nakonec za ní stejně zaklapne! A kocour to ví. Někde sedí. Sám, nepozorován, pozoruje... tu pobíhající, ve svém snažení směšnou bytost. On ví, jak to dopadne. On ví, že vyhraje. Ví, že pro myš není úniku.

Nechci být myší.

Nechci být přitahována hadem. Ni obelstěna kocourem.

Chci být nezávislá.

Na druhou stranu, co je na závislosti špatného? Je přece tak pohodlné nechat si říkat, co máte udělat! Mám spoustu lidí kolem sebe, kteří mi rádi poradí.

„No právě...!“ Jako bych slyšela lékařův hlas! *„Jenže nezávislost je hrůzostrašná nutnost.“*

23 Princezna se zlatou hvězdou na čele, filmová pohádka Martina Friče a K. M. Walló z roku 1959.

6. kapitola: O umění dobře zemřít a o samotě, plašené pomocí sms...

A jelikož jsem problémem nezávislá ano?, nezávislá ne! tenkrát nerozlouskla, zkoušela jsem jej vyřešit nyní. Vykonám pouť nezávisle, tedy sama, rozhodla jsem se. Ano! Půjdu *sama*! Budu vnímat, cítit, posuzovat, dělat si názor, rozhodovat, bránit se i upadat ve vytržení – sama!

Mám proto i jiný důvod! Můj oblíbený učitel²⁴ tvrdí, že pokud žijeme, podobá se naše duše *ketenskému* labyrintu (má na mysli Minotaurův labyrint na *Krétě*, pochopitelně). Je nutno naučit se jím procházet, orientovat se v něm, bez jakýchkoli pomocných nití – chceme-li dobře *zemřít*.

Dobře zemřít, vysvětluje Jan Amos, znamená *dojít pokoje věčného*. A dojít pokoje věčného, doplňuje s trpělivostí sobě vlastní, můžeme jen s neobtěžným svědomím. *‘Běda tomu, kdo před života svého skonem ze světských labyrintů se nevymátl! Běda tomu, kdo při smrti hříchů břemene složití neuměl! Běda tomu, kdo po smrti pocítí, že v Tantalovu²⁵ vražen družinu!’*

24 Jan Amos Komenský, 1592–1670, Učitel národů

25 Tantalos, bájný král, odsouzený řeckými bohy k proslulým věčným podsvětním mukám: před nosem se mu kýve větev, obtěžkaná ovocem. Kdykoli po něm hladový Tantalos vztáhne ruku, ovoce zmizí. U nohou mu zurčí potok s křišťálově čistou vodou. Kdykoli se bývalý panovník sehne, aby se napil, najde suchou zem. Trpí pro svoji zpupnost; za života se dopustil a nelitoval strašlivého činu...

Dobře zemřít, to je, dle velkého myslitele, umění nad umění, *‘poněvadž smrt’ praposední jest’ věcí lidských čarou, i všechno pak jen tenkrát na dobré stojí míře, když závěrka dobra. Nešťastní byli bychom, kdyby ... časné klopoty směněny býti měly lopotami věčnými.’*

‘Poněvadž tedy smrt’ ona jest chvilka’ pokračuje na jiném místě, ‘na které záleží věčnost’, není nám po všechen život jiného cos pilněji vésti, než abychom připravovali se právě ku blaženému odsud vykročení.’

Ano, chci být, a v tom je možná nezávislost, připravena *‘ku blaženému odsud vykročení.’* Myšlenky na smrt mne skutečně opouštějí jen zřídkakdy, po pravdě – zaobírám se jimi denně, proto se chci pustit do úklidu duše! Co nejdřív!

S a m a!

Koneckonců cestovat s přáteli, je jako sedět ve svém bytě a sledovat svět promenující se před jeho okny!

Takže – sama. Vnímat, cítit, posuzovat, dělat si názor, rozhodovat, bránit se i upadat ve vytržení – sama!

Ale kdyby to přece jen nešlo...?

Nedala by se pootevřít vrátka k podpoře přátel, které ve valné většině sice za přátele nepovažuji, podpoře rodiny, kterou vlastně nemám?!

Na druhou stranu – já jen nemám *víru* v přátelství, nemám *víru* v rodinu, ale *iluze* přátelství se držím houževnatě, ať se děje, co se děje, trvám na *iluzi* rodiny, *iluzi pevných, za hrob jdoucích svazků!*

Pravda je, že samota ve mně, jako asi v každém, vyvolává obavy, co obavy, zmatek! Samoty se bojím! Samota je klam, který neslibuje zlato. Mnohý na něm nezačne kopat vůbec. Proč by měl? Samota člověka nutí nezaobírat se životy jiných lidí, ale zaobírat se životem svým. Ten, kdo si tróufne, se dřív nebo později počne bát toho, co objeví! Bude *‘závěřka dobra’*?

Přemýšlím, přemýšlím, v sázce je mnoho a – ejhle! Mám to!

Jednoduché řešení: půjdu sama! Budu se zaobírat životem svým! Ale nepůjdu úplně sama, protože v cíli etap na mne bude čekat Honza! A nebudu se zaobírat výhradně životem svým, neb s sebou budu mít mobil a ten mne, alespoň trošinku, malinko, spoutá s životy i jiných lidí...!

A tak otřesná zkušenost neotřesná zkušenost, lačním po zprávách od ‘rodiny’ a ‘přátel’ a v pasáži chrámu konzumu (jak výstižné klišé!) se mi jich má dostat (požehnaně)!

Najdu-li zásuvku.

Zásuvku jsem našla. Pro Vaši lepší orientaci, Vavo, budu přijaté sms označovat * a mnou odeslané zprávičky +.

+ Šéf mne tak vytočil, že jsem mu sekla s prací. Odmítl mi nechat dýško, patří hotelu, pravil ten blb! Zdejší vlahý soumrak přináší pocit klidu, smíření a naděje. I když – neunesu bágl! (Soně,²⁶ 16.10)

* ... Dobře jsi udělala, ať si najme jiného dobráka, který bude dělat pod cenu! (Soňa, 16. 30)

* Jsem v pořádku, roaming funguje, zhruba za tři hodiny jsme v Janově. Mám za sebou ranní hygienu a kávu, řidiči i spolucestující jsou milí. (Týna,²⁷ 7. 55 hod)

+ Milá tetičko! Nájem pan V. zaplatí buď ve středu, nebo v pátek, prostě hned, jak přijede. Přeji šťastnou cestu! Buďte na sebe opatrní! Mám tě moc ráda. (Helenka,²⁸ 15. 00)

Povzbuzena nasedám opět do auta. Před očima, spolu s ubíhající cestou, se míhají čisté, malebné, květinami přeplněné vesničky poskládané z hrázděných domů – *Altkirch*,... *Delle*,... *Pont de Roide*.

Přemýšlím, zda projíždíme jižní Alsasko – nebo už jsme v pohoří Jura?

St. Hippolyte, ... Maiche, ... Les Fins, ... MORTEAU!

V městečku rozloženém na pahorkatině ve výšce 772 m n. m. zastavujeme, abychom se uložili ke spánku. Je to jasné, nocujeme

26 Soňa, Honzova báječná sestra, má milovaná švagrová.

27 Týna, nejstarší z mých milovaných 'dětí'.

28 Helenka, kamarádka Týny, jinými slovy další z mých 'dětí'.

v *historickém* kraji *Franche Comté*! Jeho jádrem je 300 km dlouhý, obloukovitě prohnutý pás pohoří *Jura*.²⁹ Pohybujeme se blízko francouzsko-švýcarské hranice, tak blízko, že musíme být zvlášť bdělí, abychom ji nepřejeli.

29 Název JURA byl odvozen z *galského* výrazu pro *les*.

7. kapitola O kraji Jura, údolí Rhône a o dobrodružství

V neděli 8. srpna,

v ránu haleném mlhou tak, že krom jejího šedého závoje nelze za předním sklem automobilu spatřit vůbec nic jiného, čtu Honzovi ze staříckého bedekru:

JURA poskytuje jasný obraz stavby, vývoje a pohybů zemské kůry.

V p o h o ř í Jura (jura se nazývá i střední období druhohor, v němž před 140 až 190 miliony let žili na Zemi ptakoještěři, vyvíjeli se ptáci a savci) můžeme vidět takové přírodní jevy a tvary, jakými jsou vrásy, prohyby, zlomy, tabulové planiny, různé typy údolí, soutěsky (zvané cluse), ostré horské hřebety (zvané crêt), krasové vyvěračky, jeskyně, cirky neledovcového původu aj. Pohoří vzniklo tlakem od jihovýchodu v souvislosti s vyvrásněním Alp, proto 'nárazová' východní část Jury je zvrásněna nejvíce (a vystupuje nejvýše), zatímco část západní zůstala v téměř původní, vodorovné poloze.

Vrcholy vrás vytvářejí horské hřebety, sníženiny vrás jsou jiná označení pro údolí s protékajícími řekami nebo doliny zalité jezery.

Pohoří Jura je rájem milovníků hezké krajiny, patří k nejpřitažlivějším přírodním zajímavostem v Evropě. Rybnaté řeky (např. Doubs, kolem které jedeme) tu nezačínají jako tiché pramínky, ale řítí se s rámušem z jeskyní, kde vyvěrají a jako prudké bystřiny s křišťálovou vodou překonávají značné výškové rozdíly; hloubí kaňonovitá údolí a tvoří kaskády nebo vodopády.

Podnebí je v Juře drsné, často prší, léta však bývají slunná a příjemná. Rostlinstvo je proto svěží, louky šťavnaté. V lesích převládá jedle, buk s bohatým bylinným podrostem a smrk, na pastvinách ušlechtilá plemena skotu.

Nepříliš úrodná půda je pečlivě obdělávána, na rozsáhlých vinicích na okraji Jury dozrávají budoucí červená i 'suchá' bílá vína, užívaná též pro výrobu sektů. A ještě jedna výroba Juru proslavila – výroba sýru ementálu.

Řemeslnická výroba se udržela v podobě kovářství, zejména uměleckého, hodinářství (Spali jsme nedaleko Muzea hodin!), výroby fajfek a broušení drahých kamenů.

Čistý vzduch, čistá voda, čistá půda, klid, který nenarušuje ani nadměrná doprava, to vše láká stále více návštěvníků!

Dočetla jsem. Vše je pravda, zdá se, až na ty návštěvníky: kde jsou?!

Oblast Jura je údajně největší a nejvýznamnější *běžkařskou* oblastí ve Francii. Nás však zaujaly *gastronomické* speciality kraje, například sýr *vacherin Mont d'Or*, který v pohoří Jura smí vyrábět pouze jedenáct sýráren nebo *Jésus*, malá tlustá varianta morteauské klobásy. Udí se v nadmořské výšce přesahující 600 m na borových pilinách v tradiční chatě.

A obyvatelé *Morteau* tvrdí, že *jejich* klobásy jsou *nejlepší* v celé Francii.

Mlha nám smáčela vlasy, rosa boty. V už stoupajícím slunci se občas její kapky zablyštěly na stéblech trávy. Jako brilianty, říkala jsem si okouzleně. Jiný příměr mne nenapadl. (No, nenapadl!)

Jak tak projíždíme překrásnou krajinou se sytě zelenými loukami na svazích kopců, mlhy ubývá, válí se po dolinách už jen místy a podtrhuje tak nádheru slunečného dopoledne: bílá proti azurové obloze nad jasně zelenou strání!

Ostrý vzduch – a náhle kaňon, který bere dech svou drsnou, nečekanou krásou!

Skvosty na bleším trhu v *PONTARLIER* málem oslabily mou sebekázeň. Mosazné nádoby a petrolejky mne sváděly nejvíce, ‘*kup si mne*’, šeptaly, ‘*vezmi si mne*’, volaly, ba až křičely, lačné zbavit se té příšerné nudy odloženého harampádí, dychtivé zas něco dělat, být užitečné!

Bylo mi jich líto! Jsou tak hezké! Tak života schopné!

Jenže já nejsem kuchařka ani mizerná a petrolejku, kterou uchovávám jako vzácnost po babičce, nedokážu rozsvítit! Navíc peněz není nazbyt a ty, co jsou, mi přinesou víc radosti v podobě cestovatelských zážitků!

A tak jsem nekoupila nic, a přestože srdce na chvíli ztěžklo vytrácející se představou ryby upečené na starožitné pánvi, vzápětí se už zase lehounce vznášelo na obláčku štěstí. Ano, štěstí to bylo, co

posilovalo nejen mou duši, ale i tělo. Připadala jsem si nečekaně mocná, překvapivě všehoschopná – snad bych mohla i létat?!

Zaručeně!

Tak povznášející chvíle to byly!

Chvíle, v nichž jsme dojeli k jezeru *St. POINT*.

Zastavili jsme a vystoupili, abychom protáhli tělo, pojedli a odpočinuli si. Jediné, nač jsem se zmohla, bylo vydechnutí: „Malebné. Ma-leb-né. MA-LEB-NÉ!!!“

Jeví se téměř nemožné představit si, že za kopci lemuujícími jezero je jiný svět než ten, který se právě předvádí před našima očima: stráně s pastvinami, loukami a lesy, zpěv ptáků, lesknoucí se vodní hladina, křik koupajících se dětí, soustředěné tváře rybářů, chladivý vánek a pálící slunce – kde je město?! Kde jsou neony, ruch, nervozita, chlubitost a závist. Kde je předhánění se?

Nechce se mi odjet, Honza mne musí přemlouvat.

Svoji roli jistě hraje i obava z blížícího se pěšího putování. Neunesu batoh, bojím se horka, přestože zima nebo déšť mohou být ještě horší. Uvědomuji si, že odvaha požádat o nocleh nebo o jídlo se někam vytratila, byla-li kdy jaká: vždyť zjišťuji, že nedokážu ani pozdravit a přisednout k někomu na parkovišti na lavičku!

Na druhou stranu, kdo nebo co mi zabrání hodit flintu do žita?! Užiji si prostě dovolenou, na jakou jsem zvyklá – sem tam popojedeme, sem tam uděláme pár kroků pěšky... Proč vlastně ne?!

Okamžitě jsem se svých úvah zhrozila. Co mě to napadá! Jak bych mohla dál žít, kdybych to nezkusila?! *Musím* to zkusit! Když to nezvládnou, prosím, to je jiná, vrátím se! Nic se nestane, vždyť kdo mne může soudit? Ti, kteří o Cestě jen mluví, ale nevydají se na ni? Ti, kteří o Cestě už předem smýšlejí jako o čirém bláznovství? Nebo ti, kteří o svatém putování dosud neslyšeli? A proč mi vůbec záleží na názoru jiných lidí? Čí oči jsou tak důležité, že v nich chci být zajímavá?!

Dost!

Budu raději přemýšlet – o čem vlastně? O hotelu, ze kterého jsem tak našťavaná odešla? Co kdybych si jej pronajala? Myšlenky se rozeběhly, za chvíli je přestalo bavit letět jen jedním směrem, rozptýlily se, aby se vzápětí vydaly za tou nejsilnější, za tou připomínající doktora K.

„Jste úžasně silná! Spousta lidí sní o tom, že to zapíchne a odejde z Prahy, ale když pak mohou, stáhnou se a v Praze zůstanou.“

Jo, zkazky se o nás skutečně vyprávějí. Loni jsme chtěli vyrazit do světa a z nedostatku času (a nadbytku únavy) jsme se – oproti všem svým zvyklostem – rozhodli pro jistou cestovní kancelář v domnění, že za nás vše potřebné zařídí! Ale mělo to háček! Na horách jsme sice neustálým, ale zato *jednotvárným* pohybem určitým způsobem zlenivěli, tedy ztloustli a nebyli si vůbec jisti, zda dostojíme nárokům cesty! Počítalo se se spaním ve stanech či přímo pod širákem, vařením v kotlíku, přesuny z místa na místo p ě š k y, ... Nebyli jsme si jisti ani praktičností a funkčností svého vybavení!

Obavy, zda venku (v přírodě) obstojíme, jsme ventilovali v kanceláři cestovky, a tam nás slyšel jistý člověk, vzácný to muž, Michal Jelšík se jmenoval, a zničehonic pravil: Žádný problém, stačí se jen domluvit kdy, a já s vámi po obchodech vyrazím, vybereme stan, větrovku, boty, ...

Páni! Skočili jsme po té nabídce, jak by ne! Dodneška jsme nepřestali na Michala s vděkem a láskou vzpomínat! Málokdo, jestli vůbec někdo, pro nás udělal něco podobného!

Vlastně – ani nevíme, kam se poděl, v cestovce už nefiguruje, byl ‘vyučen’ lékařem, ale poněvadž měl dobrodružného (Slyšíte to, že ano, ta slova *dobrý* a *druh?*) ducha, staral se raději, alespoň v tomto období svého života, o začínající ‘tuláky’. Nám tenkrát nejen vybral pláštěnky, flísky, stan a lahve na vodu, které používáme dosud, boty, jež obouváme stále, ale během hovorů sdělil, že nás vlastně zná,... Zjistili jsme, že máme společnou známou, od níž slyšel o lidech, kteří opustili lukrativní a atraktivní zaměstnání v Praze, aby se odstěhovali na kopce, na něž i lišky chodí dát dobrou noc jen málokdy, podnikat v oboru, o němž nemají páru!

„Já že jsem dobrodruh? Já?!“ volal tenkrát Michal. „To vy jste ti obdivuhodní, stateční a odvážní! Vy! Ne já!“

Slyším ho jako dneska.

Doktor K. se pousmál. „A neměl pravdu?“

„Hm... Pokud takto hrdinky končí...?“

„A nenapadlo vás, že vám ta krize byla souzená? Že je křížovatkou na vaší cestě pozemským bytím? Je možné, že byste se

ke krizi ‘dopracovala’ tak jako tak, hory jen vývoj popohnaly, postrčily kupředu.“

„Mám být vděčná za ten kalup? Na druhou stranu – co bych si asi tak počala v Praze? Abyste rozuměl, ptám se, *kdo* by mi pomohl tam?“

„Pro vás je nutné najít, *vytvořit* lépe řečeno, novou pupeční šňůru a tou vás znovu spojit se světem. Starou je třeba zničit. Je nutné rozbít vše, co bylo dosud.“

„Našla jste sílu z Prahy odejít. Možná se do ní vrátíte, anebo – najdete sama sebe!“

...

„Sama sebe najdete v samotě. A v utrpení, které přináší. Budete trpět. Nutně.“

Zaujatá vzpomínkami nevnímám domy, na něž mne Honza upozorňuje: jsou neuvěřitelně široké. Vzbuzují dojem solidnosti, trvání, bytelnosti vztahů i majetku, zakotvení v životě i v krajině.

Ta je stále půvabná. Zdá se, že nás šťavnaté louky a lesy zcela určitě plné dobrot hýčkají a konejší a *pohupují* ve svém náručí! Zmocňuje se mne podobný pocit jako u jezera, toho Božího místa: skály nakupené v blocích, na sobě, ale i pastviny lemované návršími vzbuzují zdání, že za nimi už svět není. Lépe řečeno, vzbuzují *jistotu*, že za nimi už *není třeba* hledat, vše, co člověk k životu chce a potřebuje, je tady!

Starobylý ráz vesnic přeplněných květy nás fascinuje; i při všech jasných znameních vymožeností civilizace to vypadá, že se čas zastavil a *středověk trvá*... Samozřejmě středověk skanzenový, vždyť učené knihy tvrdí, že střední věk se topil ve špíně, zatímco tady vše svítí čistotou! Bezpochyby i zajíc si tu čistí zuby a psi se před boudou přezouvají.

Kolem *St. Laurent en Grandvau* se rozprostírá krajina výrazně kamenitější, chudá.

„Koukej, dobytek u napajedla! Údolí jsou tu širší, nezdá se ti?“
„Zdá“.

V pozdním odpoledni u *La Cluse – Nantua* vyjíždíme z pohoří Jura a vjíždíme do údolí řeky *Rhône* a historické provincie *Dauphiné*. Ke slovu se opět dostává starý, dobrý a užitečný bedekr:

Turistická oblast ÚDOLÍ RHÔNY zahrnuje rozsáhlé území od hranic Burgundska až po provensálské roviny, od Středo-francouzského masívu (Massif Central) až k Alpám.

Středo-francouzský masív vznikl v mladších prvohorách; uprostřed třetihor byl rozlámán mocným tlakem alpínského vrásnění, jednotlivé kry vystoupily do různé výše a některými puklinami pronikly vulkanické horniny, které vytvořily lávové příkrovy i sopečné kužele. Díky erozi pak nabyla krajina horského rázu.

Vlastní Údolí Rhône se rozšiřuje do několika kotlin, navazujících na sebe jen úzkými průchody, umožňujícími dopravní spojení.

Na západ od Lyonu se šíří vrchovina Lyonnais s řadou údolí a menších kotlin, v nichž se usadil průmysl. K ní se druží navštěvovaná horská skupina Pilat (1432 m) s rozsáhlými lesy. Množství přírodních zajímavostí nabízí oblast Vivarais, která zaujímá nejrozsáhlejší území a na jihozápadě přechází v pohoří Cevenny.

Lesnatou horní část s pastvinami a ovocnými sady oddělují hluboké kaňony řek, závrtky, jeskyně a propasti s bohatou krápníkovou výzdobou a dalšími krasovými tvary na povrchu i v podzemí od dolní části, v létě značně suché a svými olivovnými, mandloněmi, vinohrady a zavlažovanými pozemky už připomínající Středomoří.

Vinohrady se zakládaly v Údolí Rhôny už před 2 000 lety, za římských časů. Vinařská oblast dosahuje šíře 200 km. K nejznámějším druhům patří červená vína Beaujolais (pěstovaná od 18. století) a červená i bílá vína Côtes du Rhône. Ta zavedli už staří Řekové několik století před naším letopočtem, patří tedy k nejstarším druhům nejen ve Francii.

(„Tady je jasně vidět síla dobrého marketingu!“ jáám. „Beaujolais zná díky třetímu čtvrtku v listopadu³⁰ i vinařský analfabet, Côtes du Rhône, které nemůže být špatné, když je lidstvo vydrželo pít po tisíciletí, je vyhrazeno jen nemnohým znalcům!“)

Údolí Rhône je prastarou tepnou vodní a suchozemské dopravy s hlavním uzlem v Lyonu. Ten býval díky své poloze h l a v n í m městem starověké Galie. S rozvojem dopravy se rozvíjel i průmysl:

³⁰ Jakmile odbije půlnoc, vypukne nejen ve Francii, ale v celém světě obrovský humbuk spojený s otevřením prvních lahví beaujolais nouveau, mladého, šestitýdenního vína. Ona slavná věta: „Beaujolais nouveau est arrivé!“ zazní v plné síle. Tento jedinečný večer v roce se – zvláště v Burgundsku – úplně vyliční ulice. Všichni totiž, ať už jsou doma v rodinném kruhu anebo ve společnosti přátel někde v hospůdce či vinárně, netrpělivě očekávají ten okamžik, kdy budou moci konečně ochutnat to, co (letos) vyprodukovala jejich země.

manufaktury vyráběly hedvábí (bourec morušový se chová od 16. století), zpracovávaly bavlnu i vlnu. Uhelná pánev St. Etienne patří k největším ve Francii, vodní elektrárny dodávají většinu elektrické energie a prostor Lyonu je v současnosti těžištěm hutního, strojírenského, chemického, textilního, sklářského a jiného průmyslu.

V oblasti se zachovaly stavební a umělecké památky, které patří k nejcenějším ve Francii. Antické poklady v Lyonu a Vienne, které pocházejí z období rozkvětu těchto měst, tedy 2. až 4. století, byly objeveny teprve ve 20. a 30. letech předminulého století. Mezi nejcenější patří římská divadla, arény, chrámy, lázně, akvadukty a mozaiky. Románské umění je zastoupeno v četných sakrálních stavbách rozmístěných od Lyonu po Vienne, méně se objevuje umění gotické, renesanční a klasicistní (s výjimkou Lyonu, ovšem). S moderním malířstvím a architekturou je možno seznámit se rovněž v tomto městě, mnozí si jistě povšimnou i zemědělské architektury, neboť venkovské domy nejlépe ukazují, jak se člověk dokázal přizpůsobit krajině, v níž žil. Typická jsou zachovaná kamenná stavení v horách Lyonnais a Vivarais, která se značně odlišují od zemědělských usedlostí v úvalu Rhône.

„Že ale máme proč jet dál!“ obracím se k Honzovi.

K sedmi divům kraje Dauphiné vždy patřila Grottes de la Balme, krápníková jeskyně, ale my ji míváme bez povšimnutí, za to zastavujeme v CRÉMIEU, kdysi opevněném městě, údajně proslaveném chovem krocanů.

Náš údiv nad krásou kamenných domů, křivolakých uliček a panorámatem zbytků opevnění a hradu lichotí domácím. Usmívají se na nás. Hrajeme oblíbenou hru: který dům bychom si vybrali k bydlení?

+ Týno, jak se daří? Užíváš života plnými doušky nebo jen lapáš po dechu jako já? Pohybujeme se autem kol francouzsko-švýcarské hranice, zbývá 100 km do Le Puy. (20. 22)

* Užívám, i lapám po dechu, jelikož mne Gigi tahá nejen po všech plážích, ale i místních kostelech, a víš dobře, jaké kopce tu jsou! Ó, Dio! Jsem jak zbitý pes a on večer sedí, popíjí víno a diví se, že už zase spím! Dělá, že není unavenej, přitom znamenám, jak občas klepne hlavičkou o stůl! (21. 29)

8. kapitola: O vinařství i lítosti Otce vlasti

V pondělí 9. srpna

jsem se probudila do zamračeného rána (v noci spadlo pár kapek deště). Přesto se cítím báječně, jsem plná nadšení a síly! Jaký rozdíl oproti večeru, kdy jsme probírali možnost vytvoření *technického doprovodu*!

Věc se má tak: Honzíkovi se putovat po svých nikdy nechtělo. A už vůbec ne stylem, který jsem prosazovala já! Představy výše popsané nebyly ničím proti tomu, co jsem měla doopravdy za lubem! Klepat na dveře fary, no ano, proč ne, nechat se hostit, prosím, ale to právě ořechové, tvrdila jsem, to je úplně někde jinde! Hned povyprávím, kde!

Dávni poutníci – na tohle se, Vavo, opravdu pohodlně usadíte – urazili denně padesát kilometrů. Ti slabší čtyřicet. (Dnešní etapy – to jen tak mimochodem – počítají s tím, že poutník ujde bez problémů kilometrů třicet.)

Podle dochovaných dokumentů kráčivali ‘staří’ od úsvitu do soumraku bez jediného dne odpočinku. Někteří své útrapy dobrovolně zveličovali: kráčeli bosi, s řetězy či závažím, někdy s křížem. Vážně počítali na cestě s úmrtím, tedy i se zpovědí

nejpozději v tom místě, kde ještě kněz hovořil jejich rodným jazykem.

Ti movitější se netrmáceli pěšky, jeli na oslu, koni nebo rovnou povozem! Ale bohatí mne nezajímají, mne zajímají chudí, *opravdoví* a *pociví* ve svém přístupu k duchovnímu světu! Ti, co se nebojí podvádějících hostinských, zlodějských kleriků a nepocivých penězoměnců!

„Protože se k nim ani nedostanou, když na ně nemají!“ utrousil Honza.

„Protože je *nepotřebují*! Pijí ze studánek, stavějí přístřešky z větví, jedí to, co uloví nebo nasbírají! A když nejedí, tak meditují!!!“ přebíjela jsem hystericky já.

Honzovi, přivyklému za roky soužití na leccos, se ve tváři nepohnul ani sval. Jeho ústa se neotevřela, aby mi objasnila, že zřejmě magořím. Jen jaksi mimochodem pronesl, *otázal se*, zda je nutné zříkat se vymožeností doby, v níž momentálně žiju?

„Ne, to není“, odvětila jsem našťvaně, netušíc, kam míří.

„Dobrá, už jsme se dohodli na používání mobilu. Teď možná stojí za úvahu využití i jiných vymožeností novověku. Například takový automobil je báječná věc – dá se v něm, jak dobře víš, spát, jíst, převlékat se, v nepřízni počasí trávit volný čas kreslením, psaním, čtením, klábosením, dá se v něm prostě bydlet. Osídlení zatím není nijak husté, a když nedojdeš...“

„Uvidíme!“ štěkla jsem, otočila se – v autě na sklopené sedačce – na bok a usnula.

Ted' však hodiny ukazují něco kolem osmé hodiny ranní, Honza spí a já znovu studuji v letitém bedekru problematiku Jury.

Nadchla nás. Opravdu nádherný kraj, tahle Jura! Proletěli jsme jen její částečkou, ale dojmy jsou nesmazatelné. Vinohrady jsme zatím neviděli, ... ale co kdybych Janička překvapila faktickými podrobnostmi o nich?

CÔTES DU RHÔNE je druhou největší vinařskou oblastí Francie (hned po Bordeaux)! V celém údolí řeky (vinařská oblast na obou březích dosahuje šíře až 200 km, ale to už víme!) od Avignonu až po Vienne najdeme 13 tzv. apelací (AOC = appellation d'origine contrôlée)! Všechna soutěží o přízeň pijáků vína z Chapontier mimo jiné také tím, že jejich etikety (i vizitky výrobce) jsou psány navíc i Braillovým písmem!

To jen tak pro zajímavost, i když mnohem zajímavější je fakt, že francouzské vinařství, založené na apelacích, se výrazně liší od jiných vinařských oblastí ve světě tím, že maximálně respektuje přírodní podmínky a složení půdy, což jsou faktory ovlivňující pěstované odrůdy.

Až na výjimky není vinařům dovoleno zavlažovat. V suchých letech je sice úroda výrazně menší, ale nikoli horší. Kořeny révy jsou schopny najít si vláhu až v hloubce přesahující i 10 metrů! Když si z každé vrstvy vezmou jiné živiny, představte si, jak bohatý je konečný produkt!

Druhou zásadou apelací jsou omezené hektarové výnosy. Vinaři nechávají dozrát jenom vybrané hrozny – všechny chutě a vůně se v nich

koncentrují. Třetí, již zmíněnou, zásadou je pěstování přesně daných odrůd v dané oblasti a přesně dané množství jejich podílů při scelování vín.

Francouzští vinaři navíc velmi citlivě a pečlivě zacházejí s pilinami a dřevem ze sudů při stárnutí vína. Dřevo nesmí přebít chuť vína, musí plně respektovat jeho strukturu.

Ve Francii je velmi populární víno St. Joseph. Vůně ostružin se mísí s vůní fialek a koření v lahvích z Côtes-Rotie. Prestižními apelacemi jsou ale Hermitage a Crozes Hermitage.

Pokud jde o, v Čechách populární, vinice Chateauneuf-du-Pape,³¹ je jasné, že tento mok si pozornost zaslouží, už pro způsob pěstování, když pro nic jiného: réva roste na velkých oblázcích, které přes den nashromáždí teplo a to v noci sálá na hrozny.

Dobrá. Koupím-li tedy víno s označením AOC (*Appellation d'Origine Contrôlée*), koupím víno vysoké kvality, víno, jež odpovídá přísným vládním směrnicím, jež určují kde, jak a za jakých podmínek se hrozny pěstovaly, víno kvasilo apod.

Když na láhvi mezi písmeny AOC nahrazuje O název místa původu, tedy např. *Appellation Corbiere Contrôlée*, držíme v ruce víno ještě *kvalitnější*, už proto, že určení jeho původu je přesnější. A pak jsou tu ještě různá *chateaux*, *domaine*, *cru*s nebo *clos* (v tomto kontextu nejde o zámky, panství, ... ale v i n a ř s t v í), která

31 Zřejmě nejslavnější francouzské víno u nás; vždyť kdo by neznal popěvek 'Když si báječnou ženskou vezme báječný chlap, celý den jen tak sedí a popíjejí šaróněf dy pap...'

Označení apelace AOC se zrodilo právě tady; zasloužil se o ně *baron Leroy*, majitel vinařství Château Fortia z Châteauneuf-du-Pape, aby vyzdvihl a úředně potvrdil vysokou kvalitu zdejších vín. V roce 1933 tak oficiálně vzniklo označení AOC Châteauneuf-du-Pape, jedno z prvních AOC ve Francii.

mohou mít své vlastní klasifikace nejlepších vín, neboť klasifikace z roku 1855, vytvořená na žádost císaře Napoleona III. je prý nepružná. Zahrnuje například vína označená *Cru* – tedy vína z prvotřídních vinic, nebo *Grand Cru Classé* čili *vynikající* vína z prvotřídních vinic, *Deuxième Cru Classé* – vína z pozdního sběru, která mohou být označena až – *Cinquième Cru*.

Ještě s jedním označením se možná setkáváme častěji než s jiným, jde o označení *Supérieur*; tento přívlastek získávají vína za dobré vyzrávání.

A jen tak mimochodem – některým vinařům se přes vysokou kvalitu jejich vín nedaří protlačit se do výše uvedeného seznamu, a tak je jako vždy nejlepší dát na vlastní odhad a chuť.

Tak to bude Honza koukat!

Koukala jsem já: během dne Jan svým, jen zdánlivě ledabylým, způsobem doložil finanční výhody ‘technického doprovodu’, tedy toho, že on bude popojíždět autem, zatímco já půjdu pěšky: za pár kapek benzínu nedáme ani zdaleka tolik, kolik bychom byli nuceni vysolit za přespání na palandě!

Pokud k ní dokráčím!

Po šesti kilometrech – a víc jsem za den při své ne kondici nemohla doufat, že ujdu – ubytovny však rozestavěné nebudou!

Na další argumenty jsem v tichosti přišla sama. Opanovala mne představa jiné vymoženosti doby, totiž potravin málem již předžvýkaných (jen ať se konzument *opravdu, ale opravdu* v žádném ohledu, nenamáhá!) a nabízených v takové pestrosti a množství, že jsem se mohla denně těšit na lukulské hody. Malátná z cestování, a to vlastně zatím jen celé dny dřepím v autě a rozhlížím se kolem, pociťuji na sklonku dne pramálo chuti k přípravě večere! Co až budu mít v nohách svých šest kilometrů?! Padnu a nevstanu! Kdo naloví? Kdo oškube a uvaří? Kdo *nanosí* vodu?!

Ach jo.

VIENNE, kam jsme dorazili večer, rozbušilo naše srdce, rozjitřilo naši fantazii: toto, kdysi *hlavní sídlo galských Allobrogů* dobyli Římané *už 50 let před Caesarem!*

Za římského císařství byla Vienne metropolí provincie Gallia Narbonensis, pak sídlem biskupů a vládců provincie Dauphiné.

Na rozdíl od Lyonu sláva Vienne postupem doby upadala, dnešních 30 000 měšťanů je jen třetinou počtu obyvatel města v dobách římského císařství! Ovšem, díky tomuto ústupu do stínu, se četná díla antického stavitelství ve Vienne uchovala v téměř původní podobě. (A to není k zahození!) Jedním z oněch děl je chrám Augusta a Livie,³² založený již v prvních letech římské nadvlády, divadlo pro 13 500 osob (největší ve Francii), které dodnes hostí koncerty (přípravě jednoho z nich jsme byli

32 Octavianus Augustus (Vznešený), *nástupce* Caesarův, se stal prvním císařem římským. Jeho žena Livie, nemilosrdná intrikánka, Augustovy mocí (a lásky) ve svůj prospěch zneužívala, ale také ji – chytře a v jeho prospěch – posilovala.